

УДК 338.433:330.342

Карман О.В.,
аспірант*,
Білоцерківський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТЬ «РИНОК» ТА «АГРАРНИЙ РИНОК»

Постановка проблеми. Посилення процесів глобалізації, економічної лібералізації світового продовольчого ринку та інтеграції країни у світову господарську систему вимагають прийняття заходів щодо розвитку вітчизняного агропродовольчого ринку та створення умов для виробництва конкурентоспроможної продукції. Водночас ці процеси зумовлюють необхідність трансформації державної системи регулювання ринку сільськогосподарської продукції та продовольства, зокрема пріоритетного значення набувають питання забезпечення дієвості інструментів його економічного регулювання.

Розвиток продовольчого ринку України супроводжується низкою гострих проблем, складність вирішення яких зумовлена численністю складових, які його формують, розгалуженою структурою, а також його залежністю від функціонування інших ринків. При цьому адміністративні та економічні інструменти його регулювання, які використовуються на практиці часто є необґрунтованими та суперечливими. Ріст цін на продукти харчування у нашій країні при відносно низькому рівні доходів населення призводить до недостатнього середньодушового споживання основних видів продовольства, як порівняно із раціональними нормами, так і порівняно із провідними раїнами світу. Більше того, в країні спостерігається істотна різниця у середньодушовому споживанні продуктів харчування у міській та сільській місцевостях. Серед факторів, які негативно впливають на розвиток вітчизняного продовольчого ринку є низькоефективне сільськогосподарське виробництво, високий

* Науковий керівник: Свиноус І.В. – д.е.н., професор

рівень зношення основних засобів підприємств сільського господарства і харчової промисловості, низький рівень розвитку постачальницької, торгово-збутової, фінансово-кредитної й інформаційної структури ринку. Такий широкий перелік проблем сучасного стану вітчизняного продовольчого ринку вимагає пошуку найбільш досконалих організаційно-економічних механізмів, спроможних забезпечити його збалансований розвиток.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та прикладні аспекти формування, функціонування й розвитку аграрного ринку знайшли відображення в працях вітчизняних і зарубіжних економістів: В. Андрійчука, І. Буздalова, П. Гайдучького, Б. Дмитрука, В. Зіновчука, Ю. Коваленка, І. Лукінова, М. Маліка, В. Милосердова, Б. Пасхавера, П. Саблука, М. Трейсі, І. Ушачова, О. Шпичака, В. Юрчишина та ін. Позитивно оцінюючи результати досліджень у вирішенні низки проблем ресурсного забезпечення аграрного ринку, його організаційного оформлення, розвитку інфраструктурних складових, управління виробничо-комерційною діяльністю тощо, слід відзначити, що недостатньо уваги приділяється комплексним, системним дослідженням аграрного ринку в його сутнісному й функціональному аспектах.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка теоретичних, методологічних положень щодо формування підходів до трактування понять «ринку» та «аграрний ринок».

Виклад основного матеріалу дослідження. Ринок як економічна категорія є виразом певних економічних відносин. Із наявних численних визначень ринку кожне з них характеризує ту чи іншу його сторону. Ринок (market) – це сукупність умов, завдяки яким покуpci та продавці товару (послуги) вступають у контакт один із одним з метою купівлі або продажу даного товару (послуги). Це багатоаспектне і багатоструктурне явище, підпорядковане у своєму розвитку певним економічним законам.

Вивчення ринку було розпочато ще у глибокій давнині, оскільки він як система економічних відносин виник в епоху руйнування первіснообщинного ладу та становлення рабовласницького устрою. Так, Аристотель (384–322 рр. до н.е.) розглядав ринок як торгівлю та поділяв його на два види, які задовольняють потреби людей та сприяють збагаченню. В роки середньовіччя меркантилісти приділяли ринку першорядне значення в господарському житті та вважали його єдиним джерелом багатства. Ф. Кене (1694–1774 рр.) вперше спробував дослідити товарно-грошовий обіг у цілому в країні, увівши його до спеціальної таблиці відтворення матеріальних благ [1]. Водночас, А. Сміт – класик політичної економіки, підкреслював вирішальну роль стихійного ринку в регулюванні й розвитку суспільного виробництва [2].

С. Сісмонді (1773–1842 рр.) розкрив глибокі суперечності внутрішньої та міжнародної торгівлі. Помітний внесок у теорію ринку зробив К. Маркс (1818–1883 рр.). Всебічно дослідивши товар і гроші, вивів загальну формулу їх обігу, показав місце і роль товарно-грошового обміну у відтворювальному процесі, розглянув окремі різновиди ринку (капіталістичний, робочої сили і т.д.).

Ринок як об'єкт економічних досліджень привертав увагу представників різних наукових шкіл. Так, А. Сміт [2], Д. Рікардо [3], Дж. Мілль [4], Ж.Б. Сей [5], Д.Б. Кларк [6] розглядали ринок як місце торгівлі та сукупність форм її організації, виділивши об'єктами свого дослідження фактори зміни обсягу пропозиції, динаміку попиту і тенденції його зміни; роль конкуренції й держави у розвитку ринків; умови досягнення ринкової рівноваги і т.д.

Представники інституціоналізму (Д. Норт та ін.) розглядали ринок як набір інститутів, які забезпечують більшість актів обміну специфічного типу, тоді як інститути сприяли зростанню кількості таких актів та систематизували їх, формуючи структуру ринкового простору. Для прихильників мережевого підходу (У. Бейкер, М. Гранноветтер, Х. Уайт, Р. Берт та ін.) ринок – це переплетення соціальних мереж, під якими розуміють сукупність стійких відносин між суб'єктами ринку.

Представники так званого екологічного підходу (А. Хоулі, М. Хеннан, Дж. Фрімен та ін.) асоціюють ринок із сегментованим простором, у якому співіснують та взаємодіють не окремі фірми, а різні популяції у вигляді сукупності фірм із гомогенною організаційною формою.

Теоретичні засади соціальної ринкової економіки ґрунтуються на наукових працях представників фрайбурзької школи – В. Ойкена, Ф. Бема та деяких інших, які розробили концепцію порядків. Цей науковий напрям одержав назву ордолібералізм, де основним поняттям концепції є «порядок», що наближений за сутністю до поняття «правила гри», яких дотримують у своєму функціонуванні та взаємодії економічні суб'єкти. Саме на основі економічного і соціального порядків функціонує соціальна ринкова економіка, як синтез гарантованої державою економічної свободи та ідеалів соціальної держави, пов'язаних із захищеністю й соціальною справедливістю [7].

У найзагальнішому вигляді соціальна ринкова економіка, на думку більшості вітчизняних дослідників, спирається на органічне поєднання ринкових засад із високим рівнем державного втручання в економіку. При цьому важливим завданням держави є потужний законодавчий захист конкуренції, що забезпечує ефективність стимулівних функцій ринкового механізму. Характеризуючи соціальну ринкову економіку як особливий тип господарської системи, важливо відзначити, що їй характерний не лише високий рівень добробуту населення, але й набір «соціально-економічних інститутів», що спрямовують функціонування всіх елементів цієї системи на реалізацію соціальної

справедливості, захищеності, високого рівня та якості життя. Об'єктивною основою і сутністю соціальної ринкової економіки є високий рівень виробництва життєвих засобів, що досягається використанням у процесі їх створення (для кожного етапу) досягнень науки, техніки, технологій. Усі стимули ринкового механізму в розвинених країнах світу зорієнтовані насамперед на забезпечення високої ефективності товарів і послуг з погляду їх кількості та якості.

Зазначимо, що спочатку ринок розглядався як конкретне місце у просторі для проведення торгових операцій. З поглибленням поділу праці й розвитком товарного виробництва поняття «ринок» набуває складнішого сутнісного тлумачення. Його вже розуміють як сферу обігу, що широко висвітлюється у сучасній економічній літературі. Аналогічної позиції дотримуються науковці, які вважають, що ринок – це обмін, організований за законами товарного виробництва та обігу, сукупність відносин товарного і грошового обміну.

Марксистсько-ленінська економічна доктрина ґрунтується на первинності виробництва та вторинності обігу у процесі відтворення. Ринок за К. Марксом – це проміжна стадія «... між виробництвом, що закінчилося, та споживанням, яке не почалося» [8]. Питання про роль ринку при соціалізмі й можливості його формування розглядали Р. Вайсберг, А. Мендельсон, В. Мотильов.

Отже, у загальному ринок розглядають як сукупність інтересів і дій реальних та потенційних покупців, а також умов, які характеризують стан і зміну їхніх інтересів та дій. Це особлива система взаємодії економічних суб'єктів, які добровільно й незалежно приймають рішення щодо розподілу та використання обмежених ресурсів стосовно одержання певної вигоди від укладення угод щодо цих ресурсів. Кожний товаровиробник виступає відособленим суб'єктом на ринку, реалізує свої економічні інтереси у торгових контактах із партнерами, використовуючи принципи економічної свободи. Вищою формою її прояву в умовах розвиненого ринку є конкуренція, а купівля-продаж є епіцентром господарювання, передумовою стійкості й ефективності виробництва.

Ринок є складною соціально-економічною системою, тому її формування вимагає комплексного, системного підходу. Відсутність або нерозвиненість якого-небудь елемента (інфраструктура, система регулювання, паритет цін, оптова торгівля і т.д.) призводять до серйозних порушень у функціонуванні економіки. До того ж ринок не перебуває у стані спокою, це рухлива система відносин, яка відповідно реагує на мінливі економічні, техніко-технологічні, соціальні та інші умови життя суспільства. Національний ринок існує в межах конкретної держави, яка має певне політичне та правове середовище. Зважаючи на цю обставину, будь-яка держава визначає загальні контури, межі, обмеження функціонування ринку, правові основи впливу на нього. Вона визначає сфери, у яких не допускає або обмежує ринкові відносини. Для держави важливим є те, яким чином формується галузева структура національної економіки, перспективи зміни платоспроможного попиту населення, як взаємодіє вітчизняний ринок із світовим ринком. Разом із тим основою є право кожного господарюючого суб'єкта приймати рішення з урахуванням кон'юнктури, що склалася на ринку, діючих економічних важелів регулювання. Окрім того, повної свободи господарювання не може бути ні за якої економічної системи, оскільки вона обмежується, як мінімум, соціальними факторами функціонування суспільства і передусім це стосується продовольчого забезпечення.

Очевидно, що ступінь розвитку, зрілості ринкових відносин не є однаковим за різних укладів, а власне ринок формується під впливом об'єктивних економічних законів. Ринок країни набуває специфічних рис не внаслідок її національних особливостей, а з огляду на особливості державного регулювання, яке вводиться з метою пом'якшення негативних проявів ринкового саморегулювання.

Як споживчі вартості продукти праці сільськогосподарських товаровиробників виступають у формі товарів (у свіжому вигляді) або сировини для наступної переробки. Частина продукції використовується для особистого та виробничого споживання безпосередньо сільським господарством. Важливим сегментом вітчизняного ринку є аграрний ринок, який має досить складну структуру й охоплює продукцію та послуги всіх галузей агропромислового виробництва, а також фінансові, трудові та земельні ресурси.

Так, дефініція категорії «аграрний ринок», наведена в Законі України «Про державну підтримку сільського господарства України», розглядає ринок як сукупність правовідносин, пов'язаних із укладенням та виконанням цивільно-правових договорів щодо сільськогосподарської продукції [9], але при цьому економічна сторона категорії залишена поза увагою. Деякі науковці пропонують визначення аграрного ринку як сфери взаємодії суб'єктів ринку щодо забезпечення виробництва й товароруку сільськогосподарської продукції, продовольчих товарів, засобів виробництва та послуг [10]. Крім того, у наведеному вище, а також у визначеннях низки інших авторів до аграрного ринку (ринку сільськогосподарської продукції) відносять сферу обігу продовольчих товарів. Враховуючи, що продукти харчування виробляються в основному в сільському господарстві або в інших галузях, але на основі його продукції, що застосовується як сировина, окремі науковці розглядають ринок продовольства як невід'ємну частину сільськогосподарського ринку. Необхідно зазначити, що, з одного боку, межі продовольчого ринку ширші від меж сільськогосподарського, оскільки певна частина продовольства має несільськогосподарське походження, а з іншого боку, межі сільськогосподарського ринку є ширшими, оскільки частина сільськогосподарської продукції використовується у промисловому

виробництві, частина – як предмети праці в аграрному виробництві й т.д. Тому, зважаючи на ці відмінності, не варто ототожнювати ринок сільськогосподарської продукції і ринок продовольства або об'єднувати їх, називаючи аграрним ринком. Поділяємо думку, що ототожнення можливе лише в межах тієї частини сільськогосподарської продукції, яка споживається у свіжому вигляді, що стосується окремих ринків (овочів, фруктів і т.д.). Вважаємо найбільш узагальненим підхід до визначення аграрного ринку, за якого він розглядається як динамічна система економічних відносин, форм обміну продукцією аграрного сектора (в інтересах задоволення суспільних потреб) у поєднанні та взаємозв'язку із процесами виробництва, розподілу і споживання, зумовлених розвитком суспільного поділу праці [11].

Важливе місце у системі ринків посідає аграрний, оскільки, по-перше, на частку сільського господарства припадає значна частка ВВП (у 2016 р. 6,4%); по-друге, від обсягу та якості виробленої у цій галузі продукції залежить продовольча безпека країни; по-третє, сільськогосподарська продукція виступає як у формі продовольства, так і у вигляді сировини для її подальшої переробки; по-четверте, безпосередньо сільськогосподарська продукція є сировиною для різних галузей національного господарства. У широкому розумінні аграрний ринок є сукупністю ринків, які обслуговують усі аспекти сільськогосподарського виробництва. На основі цього у структурі аграрного ринку традиційно виділяють три основні сфери: безпосередньо агропродовольчий ринок, який регламентує відносини, пов'язані із реалізацією продовольчих товарів, вироблених у сільському господарстві або із сільськогосподарської сировини (овочів, фруктів, картоплі, хлібопродуктів, молочних продуктів, рослинної олії, цукру і т.д.); ринок сільськогосподарської сировини, на якому реалізують продукцію аграрного сектора, призначену для подальшої її переробки та використання у виробництві (зерна, коренеплодів цукрових буряків, насіння олійних, молока, м'яса і т.д.); ринок ресурсів і послуг, призначених для сільськогосподарського виробництва і харчової промисловості.

Продовольство, його виробництво, обмін і споживання є важливою складовою частиною функціонування господарської системи й посідає важливе місце у пріоритетах соціальної ринкової економіки, оскільки ця сфера економічної діяльності безпосередньо пов'язана із життєдіяльністю населення та його життєзабезпеченням.

Основним товаровиробником продуктів харчування є аграрний сектор економіки. Взаємодія між виробництвом і споживанням продовольства забезпечується механізмом, яким виступає продовольчий ринок. Вважаємо, що більш емним та адекватним сутності продовольчого ринку, на нашу думку, є його розуміння як сукупності соціально-економічних відносин у сфері обміну, на основі яких здійснюється реалізація продовольчих товарів та визнання суспільного характеру вкладеної у них праці.

Продовольчий ринок за своєю сутністю зумовлює формування продовольчих ланцюгів, у межах яких здійснюється низка функцій з доставки продукту від поля до кінцевого споживача: заготівля, сортування, транспортування, зберігання, переробка, фінансування, перерозподіл та ін. Цим функціям притаманні дві ключові характеристики: вони додають вартості до продукту, вимагають певних ресурсів для їх реалізації, чим зумовлюють витрати. Різниця між кінцевою ціною і ціною сільськогосподарського продукту, як правило, збільшує величину ринкової маржі із розвитком сфери маркетингових послуг.

Висновки з проведеного дослідження. Природу продовольчого ринку, його кон'юнктуру не можна комплексно дослідити без використання категорій попиту і пропозиції. Згідно з традиційними уявленнями попит можна визначити як сукупну потребу у продовольчих товарах при даному рівні цін і доходів, який пред'являється на ринку за певний проміжок часу. Під пропозицією розуміють сукупність товарів, яка при заданому рівні цін може бути пред'явлена до реалізації на продовольчому ринку всіма товаровиробниками, включаючи й імпорт продовольства, тобто той обсяг продовольчих товарів, які при цьому рівні ціни товаровиробники мають намір виробити і запропонувати до продажу.

Взаємодія продавців і покупців продовольства регулюється попитом і пропозицією, який характеризує їх єдність та об'єктивне прагнення до відповідності, стимулюючи ринкових суб'єктів до зміни пропорцій обсягів виробництва і ринкових цін, відновлюючи рівновагу між обсягами виробленої та спожитої продукції. Невід'ємною умовою функціонування ринку є наявність конкуренції, яка узгоджує величину попиту і пропозиції через змагання товаровиробників задовольнити попит споживачів у певних видах продовольства. Конкуренція виникає як між споживачами за придбання продовольства, так і товаровиробниками за право його продажу споживачам. Функціонування продовольчого ринку, його розширення або скорочення, зміна рівня цін на продовольство, коливання попиту та пропозиції залежать від наявної кон'юнктури.

Бібліографічний список

1. Кенэ Ф. Физиократы. Избранные экономические произведения / Ф. Кенэ, А.Р.Ж. Тюрго, П.С. Дюпон де Немур; пер. с франц., англ., нем. – М. : Эксмо, 2008. – 1199 с.
2. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М. : «Соцэкгиз», 1962. – 684 с.

3. Рікардо Д. Начало политической экономии и налогообложения. Т. 2 / Д. Рикардо // Антология экономической классики. – М. : Эконом, 1993. – 565 с.
4. Мілль Джон Стюарт. Про свободу: [Ессе] : пер. с англ. / Мілль Джон Стюарт. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. – 463 с.
5. Сэй Ж.Б. Трактат политической экономии. – М. : Солдатенков, 1986. – 451 с.
6. Кларк Дж.Б. Распределение богатства / Дж.Б. Кларк. – М. : Гелиос АРВ, 2000. – 368 с.
7. Ойкен В. Основные принципы экономической политики : пер. с нем. / В. Ойкен. – М. : Прогресс, 1995. – 496 с.
8. Маркс Карл. Капітал. Критика політичної економії. Том III. Ч. I. Кн. III / Карл Маркс ; пер. з нім. за ред. Д. Рабиновича. – Київ: Партвидав ЦК КП(б)У, 1936. – 440 с.
9. Закон України “Про державну підтримку сільського господарства України” №1877-IV від 24.06.2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1877-15?lang=uk>
10. Латинін М.А. Аграрний сектор економіки України: механізм державного регулювання : монографія / М.А. Латинін. – Х. : Вид-во: ХарРІ НАДУ «Магістр», 2006. – 320 с.
11. Варченко О. М. Обґрунтування необхідності поєднання ринкового та державного регулювання ринку аграрної продукції / О. М. Варченко // Наук. вісн. нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України. 2010. – Вип.151. – Ч.1. – С. 57–67.

References

1. Kene, F., Tyurgo, A.R.Zh., Du Pont de Nemours, P.S. (2008), *Fiziokraty. Izbrannyye ekonomicheskkiye proizvedeniya* [Physiocrats. Selected Economic Works], trans. from French, English, German, Eksmo, Moscow, Russia, 1199 p.
2. Smit, A. (1962), *Issledovaniye o prirode i prichinakh bogatstva narodov* [An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations], “Sotsekgiz”, Moscow, Russia, 684 p.
3. Rikardo, D. (1993), *Nachalo politicheskoy ekonomii i nalogooblozheniya* [Principles of political economy and taxation], Ekonom, Moscow, Russia, 565 p.
4. Mill, John Stuart (2001), *Pro svobodu: [Esse]* [About Freedom: [Essay]], Translated from English, Vyd-vo Solomiyi Pavlychko “Osnovy”, Kyiv, Ukraine, 463 p.
5. Say, Jean-Baptiste (1986), *Traktat politicheskoy ekonomii* [A Treatise on Political Economy], Soldatenkov, Moscow, Russia, 451 p.
6. Clark, John Bates (2000), *Raspredelenie bogatstva* [The Distribution of Wealth], Gelios ARV, Moscow, Russia, 368 p.
7. Eucken, Walter (1995), *Osnovnye printsipy ekonomicheskoy politiki* [Grundsätze der Wirtschaftspolitik], trans. from German., Progress Publ., Moscow, Russia, 494 p.
8. Marx, Karl (1936), *Kapital. Krytyka politychnoi ekonomii. Tom III. CH. I. Kn. III* [Capital: Critique of Political Economy. Volume III, part I, book III], Trans. from German edited by D. Rabynovych, Partvydav TSK KP(b)U, Kyiv, Ukraine, 440 p.
9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2004), The Law of Ukraine “On State Support for Agriculture in Ukraine” dated 24.06.2004 № 1877-IV, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1877-15?lang=uk> (access date October 10, 2017).
10. Latynin, M.A. (2006), *Ahrarnyi sektor ekonomiky Ukrainy: mekhanizm derzhavnoho rehulivannia* [Agrarian sector of Ukraine's economy: the mechanism of state regulation], monograph, Vyd-vo: KharRI NADU «Mahistr», Kharkiv, Ukraine, 320 p.
11. Varchenko, O.M. (2010), “Justification of the need for a combination of market and state regulation the market of agrarian products”, *Nauk. visn. nats. un-tu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy*, Issue 151, part1, pp. 57–67.

Карман О.В. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТЬ «РИНОК» ТА «АГРАРНИЙ РИНОК»

Мета. Розробка теоретичних, методологічних положень що формування підходів до трактування понять «ринок» та «аграрний ринок».

Методика дослідження. В процесі дослідження застосовувалися такі методи: порівняльний аналіз – для дослідження методологічних підходів, концепцій, розробок і пропозицій провідних вітчизняних та зарубіжних науковців, присвячених особливості аграрного сектора економіки України та країн із різним ступенем економічного розвитку; логіко-семантичний – для поглиблення понятійного апарату при формулюванні головних складників механізму державного протекціонізму аграрного сектора.

Результати. Доведено, що у загальному ринок розглядають як сукупність інтересів і дій реальних та потенційних покупців, а також умов, які характеризують стан і зміну їхніх інтересів та дій. Визначено, що ринок це особлива система взаємодії економічних суб'єктів, які добровільно й незалежно приймають рішення стосовно розподілу та використанню обмежених ресурсів щодо одержання певної вигоди від укладення угод стосовно цих ресурсів.

Наукова новизна. Обґрунтовано, що продовольчий ринок за своєю сутністю зумовлює формування продовольчих ланцюгів, у межах яких здійснюється ряд функцій з доставки продукту від поля до кінцевого споживача: заготівля, сортування, транспортування, зберігання, переробка, фінансування, перерозподіл та ін.

Практична значущість. Отримані результати дослідження засвідчують, що більш ємним та адекватним сутності продовольчого ринку є його розуміння як сукупності соціально-економічних відносин у сфері обміну, на основі яких здійснюється реалізація продовольчих товарів та визнання суспільного характеру вкладеної у них праці.

Ключові слова: ринок, аграрний ринок, попит, пропозиція, ціна.

Karman O.V. THEORETICAL APPROACHES TO THE INTERPRETATION OF THE CONCEPT OF "MARKET" AND "AGRARIAN MARKET"

Purpose. The aim of the article is the development of theoretical, methodological provisions of the formation of approaches to the interpretation of the concepts of "market" and "agrarian market".

Methodology of research. The following methods are used in the process of research: comparative analysis – to study the methodological approaches, concepts, developments and proposals of leading domestic and foreign scientists devoted to the peculiarities of the agrarian sector of the economy of Ukraine and countries with different degrees of economic development; logical and semantic – for the deepening of the conceptual apparatus in formulating the main components of the mechanism of state protectionism of the agrarian sector.

Findings. It is proved that the general market is considered as a set of interests and actions of real and potential buyers, as well as conditions that characterize the state and change their interests and actions. It is determined that the market is a special system of interaction between economic entities that voluntarily and independently make decisions regarding the allocation and use of limited resources in order to obtain a certain benefit from concluding agreements regarding these resources.

Originality. It is substantiated that the food market in its essence predetermines the formation of food chains, within which a number of functions are performed to deliver the product from the field to the final consumer: harvesting, sorting, transportation, storage, processing, financing, redistribution, etc.

Practical value. The obtained results of the research confirm that the more substantial and adequate essence of the food market is its understanding as a set of social and economic relations in the field of exchange, on the basis of which the realization of food products and the recognition of the social character of the labor embedded in them.

Key words: market, agrarian market, demand, supply, price.

Карман А.В. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ТРАКТОВКЕ ПОНЯТИЙ «РЫНОК» И «АГРАРНЫЙ РЫНОК»

Цель. Разработка теоретических, методологических положений что формирование подходов к трактовке понятий «рынок» и «аграрный рынок».

Методика исследования. В процессе исследования применялись следующие методы: сравнительный анализ - для исследования методологических подходов, концепций, разработок и предложений ведущих отечественных и зарубежных ученых, посвященных особенности аграрного сектора экономики Украины и стран с разной степенью экономического развития; логико-семантический - для углубления понятийного аппарата при формулировке главных составляющих механизма государственного протекционизма аграрного сектора.

Результаты. Доказано, что в общем рынок рассматривают как совокупность интересов и действий реальных и потенциальных покупателей, а также условий, характеризующих состояние и изменение их интересов и действий. Определено, что рынок это особенная система взаимодействия экономических субъектов, добровольно и независимо принимают решения по распределению и использованию ограниченных ресурсов, относительно получения определенной выгоды от заключения соглашений по этим ресурсам.

Научная новизна. Обосновано, что продовольственный рынок по своей сути обуславливает формирование продовольственных цепей, в пределах которых осуществляется ряд функций по доставке продукта от поля до конечного потребителя: заготовка, сортировка, транспортировка, хранение, переработка, финансирование, перераспределение и др.

Практическая значимость. Полученные результаты исследования свидетельствуют, что более емким и адекватным сущности продовольственного рынка является его понимание как совокупности социально-экономических отношений в сфере обмена, на основе которых осуществляется реализация продовольственных товаров и признание общественного характера вложенного в них труда.

Ключевые слова: рынок, аграрный рынок, спрос, предложение, цена.